

Metsäverojärjestelmä, keppiä vai porkkanaa?

Jussi Leppänen, varttunut tutkija

Metsäntutkimuslaitos, Vantaan yksikkö, PL 18 (Jokiniemenkuja 1), 01301 Vantaa

jussi.leppanen@metla.fi, puh. 010 2112240

Puumarkkinoilla porkkanana on puun hinta ja keppinä pystyvuustoon sitoutuneen pääoman vaihtoehtokustannus eli korko. Toisaalta pääoman tuotto toimii porkkanana metsänhoito-investoinneille. Kyse on siis metsätalouden kannattavuudesta.

Neutraali verotus ei muuta markkinoiden toimintaa, eli lopputulos on sama kuin ilman veroja. Verotusta voidaan käyttää markkinoiden toimintaan puuttumiseen, jos tavoitteena on: 1) korjata epätäydellisiä markkinoita, 2) puuttua tulonjakoon tai 3) vakauttaa markkinoita. Tarkasteltaessa nykyistä metsäverotusta kokonaisuutena, voidaan havaita ettei se ole neutraalia, vaan se sisältää erityisesti epätäydellisiin markkinoihin ja tulonjakoon puuttuvia osia. Esimerkiksi suojelu ja virkistys ovat markkinoilla puutteellisesti hinnoiteltuja. Horisontaalinen ja vertikaalinen oikeudenmukaisuus liittyy eri veronmaksajien ja eri tulo- ja omaisuusluokkien väliseen tulonjakoon.

Hallituksen 23.7.2008 julkisuuteen tuomalla määräaikaisella puunmyyntitulon verohuojennuksella haluttiin vakauttaa markkinoita Venäjän tuontipuun määrän vähentyessä 1.1.2009 jälkeen. Määräaikainen veroporkkana oli (ennen 22.8. tiedotettuja valmistelutietoja) suunniteltu oikeaoppisesti: yllättäen markkinoille tuotu, tarkasti määräajaksi ajoitettu, riittävästi mitoitettu ja hallinnollisesti sekä käytännössä yksinkertainen. Toisin sanoen kaikkea muuta kuin aikaisemmin esitelty ensiharvennusten verovapaus.

Verokepeillä ei pystytä vakauttamaan markkinoita, sillä pääoma- ja työmarkkinat toimivat metsänomistajan kokemien suhdannevaihteluiden tasaajina. Vakauttamiseen tarvitaan jotain muuta, kuten teollisuuden puuvarastoja ja omia metsiä sekä tasaisesti myyviä metsänomistajia. Veroporkkanoitakin voidaan käyttää vain, jos se pystytään tekemään ilman odotusten herättämistä. Verokepeillä voidaan kuitenkin puuttua tulonjakoon. Pinta-ala- ja varallisuusverotuksen aikaan metsien suojelu ja virkistyskäyttö olivat samalla tavalla verollista kuin puuntuotantokin. Poikkeuksena olivat lyhyet verovapausajat päätehakkuiden jälkeen. Verorasitus vaihteli tiloittain, mistä syntyi kannattavuusongelmia.

Metsälöiden pirstouminen olikin erityisen voimakasta 1970-luvulla, jolloin yksityismetsiin kohdistui ankara progressiivinen verorasitus ja puumarkkinoiden suhdannevaihtelu oli erittäin suurta. Tulonjakopolitiikkaa ei harjoitettu ensisijaisesti metsäteollisuuden hyödyksi, vaan sen tarkoituksena oli tasata kansalaisten välistä tulo- ja omaisuudenjakoa. Pitkällä aikavälillä verotuksen vaikutusmahdollisuudet tulonjakoon ovat heikentyneet sopeutumisesta johtuen. Samalla puun tuotantokustannukset ovat nousseet mittakaavaetujen menettämisen vuoksi. Vasta rakenteellisten veroporkkanoiden käyttöönotto 1980-luvun alusta ja siirtyminen myyntituloverotukseen vuodesta 1993 vakiinnuttivat metsätalouden pirstoutumisen nykytasolleen. Verokepit eivät siten toimi ilman niihin liitettyjä pysyviä porkkanoita.

Tähän liittyen onkin syytä kiinnittää huomiota kuluneen alkuvuoden kysymykseen. Minkä vuoksi metsätilanomistajille lähestulkoon ainoana tuotantosektorina Suomessa ei ole mahdollista säätää verokeppi-porkkana -yhdistelmänä perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennusta? Huojennuksen puuttuminen johtaa mittavaan korjaustarpeeseen muilla tuki-instrumenteilla, jotka on nykyään sovittava yhteen EU:n valtioneuvoston säädännön kanssa: EU siis pitää metsätaloutta yritystoimintana. Metsätilanomistajien keski-ikä on revennyt vuosien 1990 ja 2003 välillä 53 vuodesta 62 vuoteen. Aktiivimaanviljelijöillä vastaava kehitys on ollut täysin päinvastainen eli 55 vuodesta 49 vuoteen. Sopivilla ehdoilla metsätilanomistajien sukupolvenvaihdoshuojennuksesta saataisiin erinomainen työkalu yksityismetsätalouden hakkuu- ja metsänhoitokäyttäytymisessä kasautuviin tämän päivän ongelmiin: 1) ikäkysymykseen, 2) tilakoon kasvattamiseen, 3) metsäosaamisen paranemiseen ja 4) omatoimisuuden lisääntymiseen.